

A szijszerszámot ezen szappannal következőkép kell tisztítani.

A bőr előbb szappanos vízzel jól lemosatik és árnyékos helyen kiszáríttatik; ezután a folyós állapotban levő nyeregszappannal egyenlően bekenetik és 15 percze árnyékba tétetik; ezután pedig posztó — vagy a mi még jobb — flaneldarabbal jól bedörzsöltetik.

85. A terpentín-máz, nyeregszappan és sótalan zsir közös használatra a közigazdálkodásból egy egész óra az órparancsnok felügyelete alatt készitendő, illetőleg szerzendő be. Ezen tisztító szerekből, melyek a nyerges kamrában helyezendők el, mindig megfelelő készletnek kell lennie.

V.

Oktatás.

86. Tekintettel azon körülményre, hogy egyrészt a ovasított csendőrök között még sok gyenge lovas van, másrészt azonban hosszantartó szolgálat következtében a lovak a szár és czomb iránt könnyen érzéketlenek lesznek, a lovardában való oktatásra kiváló gond fordítandó és az lehetőleg gyakran előveendő.

87. Az oktatásnál legelső sorban szilárd és mély ülésre, szabályszerű kitartásra, illetőleg vezetésre kell a legnagyobb figyelmet fordítani.

88. A nagy körbeni lovaglásra, mint az előbbjelzettek elsajátításához igen hasznos oktatásra, főszóly fektetendő; mert ugy a lovak hajlítását, mint a lovas kellő vezetését feltételezi.

89. Alapelvül szolgáljon továbbá, hogy minden lovaglási oktatásnál a kard és forgópisztoly használati módja alaposan és szabályszerűen gyakoroltassék.

90. Különös szóly fektetendő arra, hogy a lovas-csendőr

lovát minden alkalommal a meghatározott pontra s a kiszabott időben — szükségtelen zaklatás nélkül — lovagolni tudja; miért is szorgalmasan oktató, hogy a lovak a sorból minden jármódban határozottan és minden habozás nélkül kimenjenek.

Ennek oktatására a következő szolgáljon irányadóul:

Minden lovarda-lovaglás után a lovasoknak egyenként ki kell lovagolniuk az arcvonalból.

Ha valamelyik ló a sor közelébe érve a felé zárkózni akar, akkor az illető lovasnak többször a sor elé ki kell lovagolnia és ha a ló készségesen tova haladt, a sortól távolabb eső ponton leszállni.

Minden oktatás végén az oktató egy-egy lövést tegyen.

A pisztolyt (Vetterli-karabélyt) eleinte a lovaktól elfordítva és azokhoz nem igen közel kell elsütni.

A lovak lövés után az oktató felé lovagolandók, ki még néhány lépést hátrál és lassanként magát utoléretvén, megáll és a lovaknak hizeleg, esetleg zabot ad.

Ha a lovak már többé nem félnek, akkor mialatt azok állnak, előttük és mögöttük teendő a lövés.

Végre minden lovas maga is löjjön, a pisztolyt azonban nem szabad igen közel a ló fejéhez tartani.

Ha valamely ló ezen gyakorlat alatt nyugtalankodik, azt megbüntetni nem szabad, miután nyugtalanságának oka nem rosza karat, hanem félelem.

91. Akadályokon való áthatolásnak oktatása csakis a tiszteknek van megengedve, kiknek kötelességévé tétetik mindannyiszor, a midőn a talaj minősége megengedi, a gyakorlati szabályzat I. rész 3. szakasza, 39—44. §. értelmében azt a legnagyobb óvatossággal oktatni.

92. Ha azon eset fordulna elő, hogy egy vagy másik ló gyökeres helyreidomítást igényelne, úgy az ilyen ló a szakasz, esetleg a szárny székhelyére berendelendő és itt

az illető parancsnokság közvetlen felügyelete alatt eszköz-
lendő az idomítás.

93. Gyenge lovasoknak a lovaglásban való alaposabb bevezetése céljából a szakasz- és szárnyparancsnokságok kötelessége leendő a szolgálati viszonyokhoz mérten az illető lovaszt berendelni és rendszeresebb oktatásban részesíteni.

94. Végül utasíttatnak az összes alosztályok, hogy addig is, míg a lovasított csendőrség részére szerkesztendő szabályok megjelennek, az őrsön levő szolgálati könyveknek a lovasságra vonatkozó szabályaiból, de kiválóan a lóügyekre vonatkozó szabályok alábbi §-aiból mindenütt a legalaposabb iskolázás tartassék és pedig:

- a szolgálati lovak gondozása és ápolása általában,
- a lovak tisztogatása,
- a lovak etetése,
- a lovak mozgása,
- hátas lovak vasalása,
- eljárás a vasalásnál,
- a vasba verő lovak vasalása,
- lovakkal való bánásmód a vasalásnál,
- a lovak nevezetesebb betegségei.

óvrendszabályok ezek meggátlására és gyógyítására, óvintézkedések a lóbetegségeknek a lóápolókra való ragályozása ellen.

95. A lovaslegénység fegyvergyakorlatára vonatkozólag a magyar kir. honvédlovasság számára kiadott »Gyakorlati szabályzat« I. része mérvadó, minek folytán szoros ahoztartás végett ezennel rendeltetik, hogy minden egyes csendőr az említett szabályzat I. fejezetéből a 2. és 3. szakaszt helyesen és szabatosan értse, az altiszt azonban az ezen szakaszokban foglaltakra alárendeltjeit alaposan és tökéletesen begyakorolni és oktatni is képes legyen.

96. A lovas legénység tisztelgéseinek szorosán a »Gyakorlati szabályzat a honvéd-lovasság számára« I. rész, 15., 23., 58. és 70. §§-ai szerint kell történni; miért is a legénység ez irányban alaposan oktató.

97. Fősúly fektetendő az iskolázásnál arra, hogy:

a) minden egyes lovas csendőr a szabatos, csinos tisztelgést akár lóháton, akár gyalog megadni képes legyen;

b) a fegyver kezelésében és használatában — akár gyalog, akár lóháton — teljes ügyességgel és biztossággal bírjon.

98. A lovas csendőröktől a gyalogsági gyakorlati szabályzat ismerete nem követelhető; miért is a gyalogosok számára előirt fegyverfogások velük nem gyakorolhatók.

99. A lovas csendőr e részben egyedül a szuronyvívás ismeretére és teljes gyakorlatára van kötelezve.

100. Ha kivonuló egyes lovas csendőrrel vagy sorral a szuronyvívás gyakorlata rendeltetik el, akkor az illető parancsnok azon figyelmeztetése és illetve vezényszavára »Szuronyvívás« — »Szuronyt fel« minden lovas a tárkarabélyt hátáról leemelvén, szuronyt tűz s ennek megtörténtével minden további vezényszó bevárása nélkül a tárkarabélyt gyalogsági módra a vállra veszi. A szuronyvívási gyakorlat befejeztével adandó vezényszóra »szuronyt le« a szurony levéttetik és a tárkarabély ismét lovassági módra vállra veendő.

101. Kardvívás kizárólag a lovassági gyakorlati szabályzatban előirt módozat szerint veendő elő.

VI.

Szolgálat.

102. A lovas járőr menetüteme rendes viszonyok között mindig a lépés.

103. Minden lovas csendőr a szolgálatba való eligazításnál az őrsparancsnok által alaposan megvizsgálandó s a megkivántató utasításon kívül még különösen figyelmeztetendő a szabályszerű csendes és nyugodt ütemre, melytől szolgálata alatt csakis előforduló válságos mozzanatoknál szabad eltérni.

104. Behatóan figyelmeztetendő továbbá a lovas járőr, miszerint lovát minden körülmények között túlfeszítés nélkül, a legnagyobb kimélettel lovagolja, s hogy a lónak bármilyen igazolatlan zaklatása s az azzal való hengegés, ugratás, futtatás stb. szigorú felelősség terhe alatt tiltva van.

105. A járőr részére a pihenő tartamára az őrsparancsnoknak megfelelő helyiséget, illetőleg istállót kell biztosítani a községelőljárósággal, pusztán és tanyán pedig az illető tulajdonossal egyetértőleg.

106. De ha a legilledelemesebb megkeresés daczára sem volna a község, illetőleg pusztá- vagy tanyatulajdonos hajlandó a megkivántató helyiségeket átengedni, ugy az eset orvosolás végett a szakaszparancsnokságnak jelentendő.

107. A szakaszparancsnok van hivatva az ily — különben igen ritkán előforduló esetnél — a járási szolgabíróval, esetleg a megye alispánjával egyetértőleg meghatározni, hogy a járőrnek ki tartozik a szükséges és megfelelő helyiségeket rendelkezésre bocsátani.

108. A szárny- és szakaszparancsnokok kötelességévé tétetik, hogy körutazásuk alkalmával egyes községekben, különösen ott, hol a járőrök pihenőt szoktak tartani: álljanak meg; tudakozódjanak a közbiztonsági állapotokról, azután a csendőrök működéséről s magatartásáról; egyuttal tekintsék meg azon helyiséget is, mely a község előjárósága, illetőleg a pusztá vagy tanya tulajdonosa által a csendőrök pihenő helyéül ki lett jelölve, illetőleg az istállót,

melybe a csendőrök lovai ily alkalommal beköttenek s ott, hol ez irányban hiányok fordulnának elő, saját hatáskörükben kellőleg intézkedjenek s ha ez nem volna lehetséges, az erre vonatkozó részletes jelentést orvoslás végett a csendőrkerületi parancsnokságnak terjesszék fel.

109. Egy mértföldnyi, illetve 7·5 kilométernyi menetire 70—80 percz számítandó.

110. Rendes viszonyok között minden órai menet után 10 perczre a lóról le kell szállani, a hevedert megereszteni, nyerget igazítani és az esetleg észlelt egyéb hiányokat helyreállítani.

111. A lovas csendőrnek szolgálata teljesítésénél elvül szolgáljon, hogy minden terepet, melyet a gyalog csendőr át bir kutatni, azt leportyázni ő is képes legyen és hogy lovát annyira kell uralnia, hogy az őt járőr-szolgálatának teljesítésében legkevésbé se akadályozza.

Figyelmeztetőül szolgáljon továbbá, hogy mindazon esetekben, a midőn a csendőr lováról leszállni és azt másra bizni kénytelenítettik, lovát csak teljesen ismert és megbízható egyénekre szabad biznia, miután lováért a csendőr mindenkor felelős marad és csak igen rendkívüli fontos, valamint szerfelett sürgős esetekben szabad kivételesen ezen elvtől eltérnie.

112. A kijelölt őrzőjárat leportyázásánál általános utmutatásul szolgáljon, hogy oly tereptárgyakat, melyeket a csendőr az előbb mondottak daczára, ugymint: szőlők, túlságosan sűrű cserjék stb. lóháton eléggé alaposan leportyázni nem volna képes, gyalog kutatja át.

113. Tekintve, hogy a jelzett tereptárgyakról az illető járőrnek tudomással kell birnia, kötelességének ismerje ily esetekben az egész őrzőjáratot szakaszokra beosztani és mindenütt, hol ily gyanus és tüzetesen csakis gyalog átvizsgálható tereprész létezik, egy ahhoz legközelebb eső biz-

tos tanyát vagy egyéb helyet kiszemelni, hová lovát eme gyalogszolgálatának idejére beállithatja.

114. A szolgálat keresztülvitelének módjára nézve még szükségesnek tartván az alább jelzett utmutatást, megjegyeztetik, hogy ezen pontok csakis általános elvként szolgáljanak és hogy a csendőrségi szolgálat sajátlagos viszonyaiban rejlik, miszerint az előforduló különféle eseteket tekintetbe véve, egy minden körülmények között mérvadó határozott szabályt alkotni nem lehet.

1. A járőr mindkét lovasa egy vonalban egymás mellett halad, akadályok esetén egyik a másik után lovagol, mindkét esetben azonban oly távolságban egymástól, hogy halk hangon beszélve értekezessenek és hogy esetleg kardjuk használatában egymást ne gátolják; hogy tehát eme két követelménynek megfelelhessen: 2 lépésnyi távközökkel lovagol egymás mellett a járőr két lovasa.

2. Portyázás és járőrködés lóháton rendszerint kivont karddal történik; ha azonban a járőr községeket, házcsoportokat nem érint, nagyobb számú néppel nem találkozik és főképen, ha a közbiztonsági viszonyok nagyobb elővigyázatot nem követelnek — a kard elrejtethető; magától értetődik azonban, hogy ily helyzetben bárkinek is megállítása, illetve igazolásra való felszólítása tilos, miért is ezt megelőzőleg a helyzethez viszonyított fegyver megragadandó.

3. Veszélyes viszonyok között és oly helyeken, a hol az elővigyázat fokozatos mérvben szükséges, — továbbá veszélyes foglyok kísérésekor vagy üldözések alkalmával a lovasított járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát.

4. Községek leportyázása mindig gyalog történjék. Ezen célból a járőr a lovakat a község házában vagy a birónál vagy a 105. pontban megjelölt célra használt istállóba beállitja, lekantározza, a kötőfékszijjal megköti és a heve-

dert megereszti. Ennek bevégeztével a csendörök a csatlót megeresztve, a karabélyt megragadják, a szuronyt feltűzik és a fegyvert a gyalog csendőr számára előirt hordmód szerint vállra véve, a községet gyalog leportyázzák. A portyázás bevégeztével magokat ismét az előbbeni állapotba helyezik. Ily alkalommal a lovas csendőr töltött forgópisztolyát mindig magával viszi, minélfogva annak ugy megtöltése, mint kiürítése a tárkarabélyhoz előirt módon és időben történik.

5. Ha egy, több gazdasági melléképületekből álló elszigetelt pusztát átvizsgálása válik szükségessé, a csendőrijárőr, feltéve ugyanis, hogy annak tulajdonosában vagy gazdatisztében teljesen megbizhatik, épen ugy jár el, mint valamely község leportyázása alkalmával és a lovakat a tanyának egy tiszta istállójába állítva, azokat egy megbizható egyén felügyelete alá helyezi.

Ha azonban ezen puszták lakói előtte teljesen ismeretlenek vagy a környékben gyakrabban fordultak elő közbiztonsági zavarok, vagy éppen rablók, gonosztevők és egyéb közártalmúak ottléte feltételezhető, akkor a járőr lovait vagy már a legközelebbi megbizható pusztán visszahagyva, ezen helyiséget gyalog portyázza le, vagy pedig ha ez már lehetséges nem volna, akkor a bevezetésben jelzett gyanus pusztát, csárdát, tanyát stb. a legnagyobb elővigyázattal megközelíti, a lovakat egy fedett helyre állítja, megnyugözi és lehetőleg még egy tárgyhoz köti s azután mint gyalogör folytatja működését.

Kivételesen és egyes esetekben az utóbbjelzett gyanus helyeknek rögtöni meglepése is sikert fog eredményezhetni, miért is azon eljárás nincs egészen kizárva, miszerint a járőr — kivált nyomban való üldözéskor — sebes ütemben a tanyára belovagol, a lóról leugrik és lovát a legközelebb kéznél levő alkalmas tárgyhoz akasztva, a kutatást rögtön megindítja.

6. Elvül szolgáljon továbbá, hogy a lovas csendőrnek az erdőt is lóháton kell leportyázni, e tekintetben a következők szolgáljanak tájékozással:

Az erdőben való behatolást megelőzőleg a járőr forgópisztolyt ragad és ezen fegyverrel teljesíti ott szolgálatát.

Oly erdőben, melynek talaja cserjével van fedve, az elővigyázat megkettőztetendő.

Az erdőbe csak azon esetben hatol be a csendőrgyalog, hogy ha annak sűrű aljfája és szakadékos terepe az alapos átkutatást lóháton lehetetlenné tenné vagy pedig, ha biztos tudomása volna, hogy ott fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodnak; ez esetben lovát vagy már a legközelebbi biztos tanyán beállítja vagy a helyzet különös sürgősségét feltéve, lovával az 5. pontban jelzett módon jár el és az erdőt gyalog kutatja át.

7. Ha a két csendőrből álló járőr egy gyanús egyént megállít és a járőrvezető azt igazolványának előmutatására felszólítja, úgy a második csendőr, a szerint a mint kivont karddal vagy megragadt forgópisztolylyal portyázott, a megállítottat oldalt véve, a kezében levő fegyverrel féken tartja, a járőrvezető pedig az esetleg kezében levő forgópisztolyt hengerével a bal markába helyezve vagy a kardot csuklójára leeresztve, jobb kezével az igazolványt átveszi.

8. Ha kivételesen a megállitás és igazolásra való felszólítás egy csendőr által eszközendő, úgy ő az előbbi pontban a járőrvezetőre nézve körülírt eljárást alkalmazza.

9. Ha a járőrnek egyszerre több egyént kell megállítania, akkor eljárása annyiban változik, hogy a járőrvezető a megállítottakat háttal magafelé fordíttatja és az igazolványok átvizsgálása végett őket egyenként szólítja elő; a második csendőr pedig minden körülmények között forgó-

pisztolyt ragad és az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérve, őket az előbb jelzett helyzetben féken tartja.

10. Ha a letartóztatás szabadban történik és tekintettel a vidék jellegére, valamint az illetők veszélyességére, a letartóztatottak megbilincselése válnék szükségessé, úgy ez a következőkép eszközlendő: azalatt, míg a másod csendőr a letartóztatottakat megragadott fegyverrel féken tartja, a járőrvezető fegyverét elrejtí, a lóról leszáll és a csikó-zablaszárat a ló nyakáról lehuzva, azt a másod csendőrnek átadja és a megbilincselést eszközli, — megjegyveztetik, hogy kettőnél többet megbilincselni szabadban rendesen nem lehet, hanem ily esetben a letartóztatottak megragadott forgópisztolylyal a legközelebbi helységhez kísérendők, hol azután megbilincselendők. Letartóztatott és megbilincselte egyének kivont karddal kísérendők, meg nem bilincseltek pedig forgó pisztolylyal.

11. Ha valamely csendőr lova szolgálatképtelen és vezetékló az örsön rendelkezésre nem áll, úgy a járőr második csendőre is gyalog vezénylendő szolgálatba.

Ez esetben a csendőrök forgópisztolyt nem visznek magukkal, hanem akképen szerelik fel magukat mint az a 13. pontban már jeleztetett.

12. Az eddigi rendelkezésektől eltérőleg meghagyatik végül, hogy a kitűzött nagyobb pihenő alkalmával — mely célra 4 órai idő szabandó ki — a ló teljes és alapos gondozás alá veendő s ennél fogva lenyergelendő.

115. Törvényhatósági joggal felruházott városokon a járőr rejtett karddal vonul át s ilyenkor ha felebbvalóval vagy előljáróval találkozik, a m. kir. honvédlovasság részére kiadott gyakorlati szabályzat I. rész 58. §-a szerint tiszteleg.

116. Foglyok azonban ily alkalommal is mindig kivont karddal kísérendők.